

Sınıf Öğretmenlerinin İlkokula Hazırlık Sürecinde Okul Öncesi Eğitimden Beklentileri

Serpil PEKDOĞAN *

Öz: Okul öncesi dönemden ilkokula geçiş süreci, çocuk aile ve öğretmen için heyecanlı ve endişe verici bir süreç olarak karşımıza çıkmaktadır. Okul öncesi dönemde gelişimsel ve duygusal olarak başarılı bir süreç atlatan çocuklar, ilkokula daha uyumlu olmakta ve akademik başarıları yüksek olmaktadır. Bu sürecin sağlıklı işlemesi, nitelikli bir okul öncesi eğitimle mümkündür. Okul öncesi eğitimden sonra ilkokula başlayan çocukların başarısını sürdürmesinde sınıf öğretmenleri de çocukların bir takım becerilere sahip olmasının süreci kolaylaştırdığını ve başarının arttığını belirtmektedirler. Bu doğrultuda, çalışmada sınıf öğretmenlerinin ilkokula hazırlık sürecinde okul öncesi eğitimden beklentilerinin araştırılması amaçlanmıştır. Araştırmanın çalışma grubunu Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı ilkokullarda görev yapan 12 sınıf öğretmeni oluşturmaktadır. Araştırmada nitel araştırma yöntemlerinden durum araştırması kullanılmıştır. Araştırmanın verileri yarı yapılandırılmış görüşme aracılığıyla toplanmıştır. Elde edilen veriler içerik analizi yöntemiyle çözümlenmiştir. Araştırmanın sonuçlarına göre, sınıf öğretmenleri okul öncesi eğitimden çocukların okula uyum, temel bilgi ve beceri, özbakım becerileri, okuma yazmaya hazırlık çalışmaları ve değerler eğitimi konularında beklenti içerisinde olduklarını belirtmişlerdir.

Anahtar Kelimeler: okul öncesi eğitim, ilkokula hazırlık, sınıf öğretmeni, çocuk

Primary School Teachers' Expectations Regarding Preschool Education in the Process of School Readiness

Abstract: The transition process from preschool to primary school education is both exciting and alarming for the child, parents, and teachers. Children who experience a successful process in terms of development and emotions during their preschool period adapts more easily to primary school and have high academic achievement. Having a healthy transition process depends on a quality preschool education. Primary school teachers express that children's already possessing certain skills before starting primary school, which is during their preschool education period, facilitate the process and raise the achievement. To this end, this study seeks to dwell on primary school teachers' expectations regarding preschool education in the preparation process for primary school. The study group consists of 12 primary school teachers working in schools affiliated to Ministry of National Education. Case study research method, one of the qualitative research methods, was employed in the study. The data were collected by semi-structured interviews. The data were analyzed via content analysis method. Based on the results, it is possible to say that primary school teachers expect certain skills from preschool education in terms of adaptation, basic knowledge and skills, self-care skills, preparation for reading and writing, and values education.

Keywords: preschool education, school readiness, primary school teachers, child

* Yrd. Doç. Dr., Hitit Üniversitesi, Sağlık Yüksekokulu, Çocuk Gelişimi Bölümü, Çorum, Türkiye, serpil4423@hotmail.com

Okul öncesi eğitim çocukların temel davranışlar kazandığı en önemli eğitim kademelerinin başında gelmektedir. Yapılan beyin araştırmaları, gelişimsel araştırmalar ve eğitim uygulamaları incelendiğinde, nitelikli, sağlıklı ve istendik davranışlara sahip nesiller yetiştirmek için eğitime erken yaşlarda başlamanın gerekliliği ön plana çıkmaktadır. Çocukların gelişimi, ihtiyaçları ve öğrenme durumları gibi konularda yapılan çalışmalar, okul öncesi eğitim alan çocukların almayanlara göre gelişimsel farklılıkları olduğunu ortaya koymaktadır (Yılmaz, 1999). Okul öncesi eğitim çocuğun doğduğu günden, 72 aya kadar geçen süreci içerisine alan ve bu yaş grubu çocukların bireysel özelliklerine ve gelişimsel düzeylerine uygun, bedensel, motor, sosyal-duygusal, zihinsel ve dil gelişimlerini desteklemeye yönelik zengin uyarıcı çevrede, toplumun kültürel değerleri doğrultusunda en iyi biçimde eğitim-öğretim olanakları sağlayan, çocukları ilkokula hazırlayan sistemli ve bilinçli bir eğitim süreci olarak tanımlanabilir (Gültekin Akduman, 2010).

Bütün dünyada kabul gören ve evrensel olarak kabul edilen durumlar; çocukların gelişimsel özelliklerini bireysel farklılıkları çerçevesinde üst düzeye çıkarmak, ailelerin desteklenmesi ve geleceğe yönelik yatırım yapılması olsa da, eğitimsel süreçte her milletin kendine özgü amaçları bulunmaktadır (Akçay, 2006; MEB, 2013). Türk Milli Eğitim sistemi içerisinde bir kademe olarak yer alan okul öncesi eğitimin genel amaçları ise, çocukların beden, zihin ve duyu gelişmesini ve iyi alışkanlıklar kazanmasını sağlamak, çocukları ilkokula hazırlamak, şartları elverişsiz çevrelerden ve ailelerden gelen çocuklar için ortak bir yetiştirme ortamı yaratmak, Türkçeyi doğru ve güzel konuşmalarını sağlamaktır (MEB, 2013). Bu amaçlar göz önüne alındığında nitelikli bir okul öncesi eğitimin, çocuk gelişimi üzerindeki etkisi göz ardı edilmemelidir.

Okul öncesi eğitim süreci içerisinde yer alan çocuk sosyal davranışları ve kuralları öğrenme, akıl yürütme, çıkarım yapma, sorgulama gibi becerileri kazanma, güven duygusunun gelişmesi, dil gelişiminin desteklenmesi, kendini daha iyi ifade edebilme gibi birçok becerileri edinerek, aslında yaşama hazırlanmaktadır (Kuru Turaşlı, 2012). Okul öncesi eğitim; çocukları, temel eğitimin gerektirdiği bilgi, beceri, tutum ve davranışlara hazırlayıcı nitelikte olmalıdır. Çünkü okul öncesi ve ilköğretimin hedeflerinin paralelliği, çocukların başarısını ve uyumunu etkileyen önemli bir faktördür (Kandır ve diğ 2010). Eğitimciler okul öncesi eğitim ile ilkokulun birinci ve ikinci sınıfına ait çalışmalar arasında ilişki olması gerektiğini ve bütün çocukların okul öncesi eğitim aldıklarında ilkokula geçiş sürecinde birçok avantaj elde edeceklerini belirtmektedirler. Yapılan araştırmalar okul öncesi eğitim alan çocukların, ilkokula daha iyi uyum sağladığını ve akademik becerilerinin daha yüksek olduğunu göstermektedir (Cramer ve Brown, 1974; Ferah, 2001).

Okul öncesi eğitimini tamamlayan çocuklar için ilkokula geçiş süreci hem çocuklar hem aile hem de öğretmenler için hassas bir dönemdir (Steen, 2011; Winter ve Kelley, 2008). Çocukların okul öncesinden ilkokula geçişte uyumlu bir süreç yaşamaları, çocuğun tüm gelişim alanlarına odaklanan nitelikli bir eğitimle sağlanabilir. Bu noktada en büyük görev okul öncesi öğretmenine düşmektedir. Çocukların ilgi ve ihtiyaçlarını gerçekçi bir şekilde tanıyan öğretmen, çocuklara nasıl bir eğitim programı uygulayacağını da bilmektedir. Bunun yanı sıra eğitim kurumlarında çocukların duygusal ihtiyaçları da karşılanmalıdır.

Çünkü çocukların ilkokula başlama ölçütleri içerisinde en başta yaş faktörü, daha sonra akademik beceriler; sayı sayma, renkleri ve şekilleri tanıma, motor becerilerinin ve dil becerilerini geliştirmiş olması gibi yeterlikler göz önüne alınmaktadır. West, Germino-Hausken ve Collins (1993) araştırmalarında, bu ölçütlerin daha çok aileler için önemli olduğunu, birinci sınıf öğretmenlerinin ise, çocukların ihtiyaçlarını sözel olarak ifade edebilmesi, yeni etkinliklere merak ve istek duyması, etkinliklerde dikkat sürelerinin geliştirmiş olması ve etkinlikleri tamamlamaya çalışması, duygularını uygun bir şekilde ifade etmelerini ve grup ve bireysel çalışmalarını yürütebilmeleri gibi becerileri kazanmış olmalarını istediklerini belirtmişlerdir. Çocukların yeni ve yoğun bir çalışma sürecini içerisinde barındıran ilkokul ortamında mutlu ve başarılı olmalarında, ilkokula hazırlık için gerekli eğitimlerin verilmesi gerekmektedir (Yapıcı ve Ulu, 2010).

Okul öncesi eğitim, fiziksel, sosyal ve bilişsel anlamda ilkokula hazırlık sürecidir. Alan yazın incelendiğinde ilkokula hazırlık sürecinde okul öncesi eğitimin önemini vurgulayan birçok çalışma yapılmıştır (Meisels, 1998; Yazıcı, 2002; Pehlivan, 2006; LoCasale-Crouch, Mashburn, Downer ve Pianta, 2008; Cinkılıç, 2009; Koçyiğit, 2009; Teke, 2010; Yapıcı ve Ulu, 2010; Tantekin Erden ve Altun, 2010; Erkan, 2011; Dinç, 2012; Dereli, 2011; Şahin, Sak ve Tuncer, 2013). Okul öncesinden ilkokula geçiş sürecine ilişkin yapılan araştırmalar, çocukların ilkokula uyum süreçlerinin başarıyla sağlanması ve eğitimcilere yön vermesi açısından önemlidir. Bu doğrultuda bu çalışmada, sınıf öğretmenlerinin, ilkokula hazırlık sürecinde okul öncesi eğitimden beklentilerinin incelenmesi amaçlanmıştır. Belirlenen amaç doğrultusunda aşağıdaki sorulara yanıt aranmıştır;

1. İlkokula hazırlık süreci sizin için ne ifade etmektedir?
2. İlkokula hazırlık sürecinde okul öncesi eğitimden beklentileriniz nelerdir?

Yöntem

Araştırmanın Modeli

Çalışma sınıf öğretmenlerinin ilkokula hazırlık sürecinde okul öncesi eğitimden beklentilerini belirlemeyi amaçladığından nitel araştırma yöntemlerinden durum çalışması tercih edilmiştir. Çünkü çalışmada araştırmacı sınırlandırılmış bir veya birkaç durumu çoklu kaynakları içeren veri toplama yöntemlerinden görüşme aracılığıyla derinlemesine incelerken, durum ve durumlara bağlı temalarla tanımlamaya çalışmıştır ve belli bir durumu ortaya koymayı amaçlamaktadır (Creswell, 2007; Yıldırım ve Şimşek, 2016).

Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubunu Amasya il merkezinde MEB'e bağlı ilkokullarda görev yapan, en az 5 yıl öğretmenlik deneyimi bulunan 12 sınıf öğretmeni oluşturmaktadır. Örneklem grubunun oluşturulmasında olasılık dışı örnekleme yöntemlerinden homojen örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Homojen örnekleme yönteminde tanımlanmış belli niteliklere sahip bireyler araştırmaya dahil edilmektedir (Ekiz, 2013). Öğretmenlerin 6'sı bayan, 6'sı erkektir.

Veri toplama araçları

Nitel araştırmalar içerisinde yer alan durum araştırmasında yaygın olarak kullanılan yöntem ve teknikler gözlemler, görüşmeler, görsel-işitseller, dokümanlar, raporlar olarak sıralanmaktadır (Creswell,2007). Bu doğrultuda çalışmada yarı yapılandırılmış görüşme tekniği kullanılmıştır. Yarı yapılandırılmış görüşme tekniğinde, araştırmacı önceden sormayı planladığı soruları hazırlar. Yarı yapılandırılmış görüşme tekniği sahip olduğu belirli düzeyde standartlık ve aynı zamanda esneklik nedeni ile eğitim bilim araştırmalarında daha uygun bir teknik olarak görülmektedir (Ekiz, 2003). Görüşme soruları hazırlanırken ilgili literatür ve yapılan araştırmalar incelenmiş ve görüşme soruları hazırlanmıştır. 2 alan uzmanı ve 1 Türkçe eğitimi uzmanının görüşleri doğrultusunda düzeltmeler yapılarak, görüşme soruları son halini almıştır. Katılımcılara önceden çalışmanın içeriği hakkında bilgi verilmiş, görüşmeyi kabul eden katılımcılarla sessiz bir ortamda yaklaşık 30-40 dk. boyunca yarı yapılandırılmış görüşmeler yapılmıştır.

Verilerin Analizi

Elde edilen verilerin analizinde içerik analizi yöntemi kullanılmıştır. İçerik analizinde temel amaç, elde edilen verileri açıklayabilecek kavram ve ilişkilere ulaşabilmektir. İçerik analizinde birbirine benzeyen veriler belirli kavramlar ve temalar çerçevesinde bir araya getirilmekte ve okuyucunun anlayabileceği bir biçimde organize edilerek yorumlanmaktadır. İçerik analizinin ilk aşamasında veriler kodlanmış, kendi içerisinde anlamlı bir bütün oluşturan bölümler isimlendirilmiştir. Benzer ve farklı veriler bu şekilde kategorize edilmiştir. İkinci aşamada kategorize edilen veriler belli temalar altında sınıflandırılmıştır. Tematik kodlama sürecinde iç tutarlığı sağlamak amacıyla temaların altında yer alan verilerin anlamlı bir bütün oluşturmaya göz önünde bulundurularak iç tutarlık, temaların kendi içerisinde anlamlı bir bütün oluşturmaya da dikkat edilerek dış tutarlık sağlanmaya çalışılmıştır. Üçüncü aşamada tematik kodlama sonucunda elde edilen veriler okuyucunun anlayacağı bir biçimde sunulmuştur. En son aşamada ise tanımlanan ve sunulan bulgular araştırmacı tarafından yorumlanmıştır (Yıldırım ve Şimşek, 2016).

Görüşme formu aracılığıyla elde edilen veriler, araştırmacı ve iki okul öncesi alan uzmanı tarafından okunarak, araştırmanın güvenilirliği için uyuşum yüzdesi hesaplanmıştır. Bu amaçla Miles ve Huberman (1994)'ın, verilerin azaltılması, ham verinin önemli kısımlarının seçimi, belirli noktalara odaklaşma, basitleştirme, özetleme ve dönüştürme aşamaları ve güvenilirlik formülünden yararlanılmıştır. Araştırmanın uyuşum yüzdesi %86 bulunmuştur. Güvenirlik hesaplarının %70'in üzerinde çıkması, araştırma için güvenilir kabul edilmektedir (Miles ve Huberman, 1994). Elde edilen sonuç araştırmanın güvenilir olduğunu göstermektedir.

Bulgular ve Sonuçlar

Çalışmada 12 sınıf öğretmeniyile yapılan görüşmeler sonucunda elde edilen bulgular alt temalar şeklinde frekans değerleri hesaplanarak, tablolar halinde sunulmuştur.

Okula Uyum

Okula uyum alt temasına ilişkin bulgular Tablo I.'de sunulmuştur.

Tablo 1

Okula uyum konusunda yapılması gerekenlere ilişkin sınıf öğretmenlerinin görüşleri

Görüşler	f
Uyum konusunda ek olarak çalışmaya gerek yok.	2
Okul sevgisi ve okula gelme isteği uyandırılmalı.	4
Okula devam konusunda uyum sağlanmalı.	1
Okul öncesi sınıfları çekici hale getirilmeli.	1
Çocuklar sosyalleştirilmeli.	2
Okul korkusu yenilmeli.	2
Okul öncesinde çok iyi fiziki şartlara alıştırılmamalı.	1
Aileye bağımlılık azaltılmalı, öz yeterlik kazandırılmalı.	2
Ailelerle okula uyum konusunda eğitim ve işbirliği sağlanmalı	1
Çocuklara sorumluluk verilmeli.	2
Çocuklara aşırı özgüven kazandırılmamalı.	1
Arkadaş ilişkilerinde uyuma dikkat edilmeli.	1
Çocuklar iyi gözlemlenmeli.	1
Çocuğun okula güven duyması sağlanmalı.	1
Çocukların özgüvenleri geliştirilmeli.	1
Ailelerle işbirliği yapılmalı.	2
Ödüllendirme yapılmalı	1
Oyun öğrenme aracı olarak kullanılmalı	1

Tablo 1 incelendiğinde öğretmenlerin okula uyum ve adaptasyon konusunda okul sevgisi kazandırma ve okula gelme isteği uyandırma konusunda görüş birliğinde oldukları görülmektedir. Öğretmenlerin bir kısmı okula uyum konusunda okul öncesi öğretmenlerinin fazla bir şey yapmasına gerek olmadığını, çocukların okul öncesi eğitimde bunu kendiliğinden kazandığını ifade etmiştir. Bazı öğretmenler aileden ayrılma ve okul korkusunun aşılması ve çocuklara öz yeterlik kazandırması üzerinde durmuştur. Öğretmenlerin çocukların okul öncesinde sosyalleşmesi ve sorumluluk bilinci kazandırılması yönünde beklenti içinde olduklarını vurgulamışlardır. Bir kısmı ise tüm bu uyumun sağlanması sürecinde aileyle işbirliği içinde olunması gerektiğini ve bu konularda ailelere eğitim verilmesi gerektiğini düşünmektedir. Bazı öğretmenler çocuğun yaşı gereği okulun çekici hale getirilmesi gerektiğini, yine gelişimsel özelliklerinden dolayı etkinliklerin oyun temelli olması gerektiğini, çocukların ödüllendirilmesi, gözlemlenmesi ve dönüt verilmesi gerektiğini belirtmişlerdir. Bazı öğretmenler ise çocuğun okula karşı güven duygusunun geliştirilmesini bazıları ise çocukların özgüveninin geliştirilmesi gerektiğini düşünmektedir. Bu görüşlerden farklı olarak öğretmenlerin bazıları çocukların ilkokulda bulamayacakları fiziki şartların okul öncesinde çok fazla sağlanmaması gerektiğini, çocuklara kazandırılacak olarak öz güvenin yeterli düzeyde olması gerektiğini vurgulamışlardır.

Temel Bilgi ve Becerileri

Sınıf öğretmenlerinin, okul öncesi eğitimde kazandırılmasını bekledikleri temel bilgi ve becerilere ilişkin yönelik beklentileri Tablo 2’de belirtilmiştir.

Tablo 2

Sınıf öğretmenlerinin, okul öncesi eğitimde kazandırılmasını bekledikleri temel bilgi ve becerilere ilişkin yönelik beklentileri

Görüşler	f
Manipülatif beceriler geliştirilmeli.	8
Temel bilgi ve beceri kazanımında müzikten yararlanılmalı.	1
Ses öğretimine yer verilmeli.	1
Ailelerle işbirliği yapılmalı.	1
Sınıf öğretmenleriyle işbirliği yapılmalı.	3
Matematiksel beceriler kazandırılmalı.	4
Yazı öğretimine yer verilmemeli.	1
Sosyal beceriler kazandırılmalı.	5
Düşünme becerisi geliştirilmeli.	2
Dinleme becerisi geliştirilmeli.	2

Sınıf öğretmenlerinin temel bilgi ve beceriler konusundaki beklentilerine incelendiğinde manipülatif beceriler geliştirilmeli görüşü en fazla belirtilmiştir. Sosyal beceri kazanımlarının da okul öncesi eğitimde verilmesi gerektiği öğretmenlerce kabul gören başka bir görüş olarak karşımıza çıkmaktadır. Aynı zamanda öğretmenler ilkokula hazırlık sürecinde sınıf öğretmenleri ve ailelerle işbirliği yapılması gerektiğini vurgulamışlardır. Temel bilgi ve becerilerin geliştirilmesinde müzikten, ses öğretiminden yararlanılması gerektiği ve yazı öğretimine ver verilmemesi gerektiği de öğretmenlerce belirtilmiştir. Düşünme ve dinleme becerilerinin kazandırılmasının gerektiği ise başka bir görüş olarak karşımıza çıkmaktadır.

Özbakım Becerileri

Sınıf öğretmenlerinin, okul öncesi eğitimde kazandırılacak öz bakım becerileri hakkındaki beklentilerine ilişkin bulgular aşağıda belirtilmiştir. Tablo 3’e bakıldığında öğretmenlerin büyük çoğunluğunun çocukların ilkokula geldiklerinde tuvalet eğitimi tamamlamış olması gerektiği yönünde hem fikir oldukları görülmektedir. Öğretmenlerin bir kısmı, sınıf temizliğinin önemli olduğu, buna karşın bir kısmı ise sınıf temizliğinin yeterli olmayıp çocuğun hem sınıf hem okul hem de çevre temizliği konusunda becerilerin kazandırılması gerektiği görüşündedir. Öğretmenler çocukların ilkokul sürecine geldiklerinde düzen becerisini kazanmış olmalarını, kıyafetlerini ve ayakkabılarını doğru giymelerini beklemektedir. Öğretmenler yemeklerden önce ve sonra, tuvalete girmeden önce ve tuvaletten çıkınca, etkinliklerden önce ve sonra el yıkama becerisini; ilikleme, bağlama, fermuarını doğru çekme gibi becerilerini kazanması gerektiğini ve tüm bunların aile ile işbirliği içinde çalışarak sağlanabileceğini belirtmişlerdir. Aynı zamanda öğretmenler çocukların çöpleri yere atmak veya çantalarına koymak yerine çöp kutusuna atmayı, düzenli olarak diş fırçalamayı, kendi eşyalarını ve sınıftaki eşyaları temiz kullanmayı, kendi işini kendi başına yapabilmeyi ve temizlik kurallarına uyabilmeyi öğrenmiş olarak ilkokula başlamaları gerektiğini savunmuşlardır. Öğretmenlerin bir kısmı ise çocuklara

okulöncesinde gerek yemek yemeye ilgili gerek sosyal hayatıyla ilgili görgü kurallarının kazandırılmasını beklemektedir.

Tablo 3

Sınıf öğretmenlerinin özbakım becerilerinin kazandırılmasına yönelik görüşleri

Görüşler	f
Tuvalet eğitimi kazandırılmalı.	9
El yıkama becerisi kazandırılmalı.	3
Sınıf düzenini sağlama becerileri kazandırılmalı.	1
Çöpleri çöp kutusuna atma becerisi kazandırılmalı.	2
Çevre temizliği sağlanmalı.	5
Ailelerle işbirliği yapılmalı.	3
Diş fırçalama alışkanlığı kazandırılmalı.	2
Eşyalarını temiz tutma ve düzenli olma becerisi kazandırılmalı.	6
İlikleme, bağlama, fermuar kapama becerileri kazandırılmalı	3
Kıyafetini ve ayakkabılarını doğru giyme becerisi kazandırılmalı.	4
Yemek yeme kuralları kazandırılmalı	4

Okuma Yazmaya Hazırlık Çalışmaları

Sınıf öğretmenlerini okul öncesi eğitimde yaptırılan okuma yazmaya hazırlık çalışmalarından beklentileri aşağıda belirtilmiştir.

Tablo 4

Sınıf öğretmenlerinin okul öncesi eğitimde yapılan okuma yazmaya hazırlık çalışmalarından beklentileri

Görüşler	f
Doğru kalem tutma becerisi kazandırılmalı.	4
Sayı sayma öğretilmeli.	2
İnce motor becerileri geliştirilmeli.	6
Çocukların kelime dağarcığı genişletilmeli.	1
Rakam bilgisi öğretilmeli.	3
Harf öğretimi yapılmamalı	5
Ses ve hece çalışmalarına yer verilmeli	4
Yazıya geçişi kolaylaştırmak için çizgi çalışmaları yaptırılmalı.	7
Dikkat süresini artırıcı çalışmalar yapılmalı	6

Tablo 4 incelendiğinde öğretmenlerinin okuma yazma etkinliklerinden beklentileri incelendiğinde, çocukların okul öncesi eğitimde ince motor becerilerini geliştirilmesi ve harf öğretimi yapılmaması konusunda görüş birliğinde oldukları görülmektedir. Yazıya geçişi kolaylaştırmak amacıyla çizgi çalışmalarının yapılması, dikkat süresini artırıcı çalışmalar yapılması, sayı sayma ve rakamların öğretilmesi, çocukların kelime dağarcıklarının geliştirilmesi yönünde beklenti içerisinde oldukları görülmektedir.

Değerler Eğitimi

Sınıf öğretmenlerinin okul öncesi eğitimde uygulanan değerler eğitimine yönelik beklentileri aşağıda belirtilmiştir.

Tablo 5*Sınıf öğretmenlerinin okul öncesi eğitimde uygulanan değerler eğitime yönelik görüşleri*

Görüşler	f
Görgü kuralları öğretilmeli.	1
Değerlerin davranışa dönüştürülmesi sağlanmalı.	5
Geri dönütler verilmeli.	4
Empati kurma becerisi öğretilmeli.	1
Saygı, dürüstlük, sabırlı olma değerleri geliştirilmeli.	8
Paylaşma ve yardımlaşma duygusu geliştirilmeli.	5
Rehberlik çalışmaları yapılmalı.	1
Okul-aile işbirliği sağlanmalı.	4

Tablo V incelendiğinde öğretmenlerin büyük bir kısmı okul öncesinde değerler eğitimi kapsamında saygı, dürüstlük ve sabırlı olma, paylaşma ve yardımlaşma becerilerinin geliştirilmesi gerektiğini ve bu becerilerin davranışa dönüşmesinin gerektiğini belirtmişlerdir. Bu becerilerin yerleşmesinde geri dönütlerin önemli olduğu ve okul-aile işbirliğinin olması gerekliliği de belirtilen diğer görüşler arasında yer almaktadır. Öğretmenlerin çok az bir kısmı ise çocuklara görgü kurallarının, empati becerilerinin öğretilmesi ve değerler eğitimi kapsamında rehberlik hizmetlerinin yapılması konusunda beklenti içerisinde olduklarını belirtmişlerdir.

Tartışma ve Öneriler

Okul öncesi dönemden ilkokula geçiş süreci, çocuk aile ve öğretmen için heyecanlı ve endişe verici bir süreç olarak karşımıza çıkmaktadır. Okul öncesi dönemde gelişimsel ve duygusal olarak başarılı bir süreç atlatan çocuklar, ilkokula daha uyumlu olmakta ve akademik başarıları yüksek olmaktadır. Bu sürecin sağlıklı işlemesi, nitelikli bir okul öncesi eğitimle mümkündür. Okul öncesi eğitimden sonra ilkokula başlayan çocukların başarısını sürdürmesinde sınıf öğretmenleri de çocukların bir takım becerilere sahip olmasının süreci kolaylaştırdığını ve başarının arttığını belirtmektedirler. Çalışmanın bulguları incelendiğinde sınıf öğretmenleri, okula uyum ve adaptasyon konusunda okul öncesi eğitimde çocuklara okul sevgisi kazandırılması ve okula gelme isteğinin oluşturulmasını, aileden ayrılma ve okul korkusunun aşılması, sosyalleşme, sorumluluk ve özgüven becerilerinin kazandırılması, eğitim sürecinde ödülün kullanılması gerektiğini belirtmişlerdir. Etkinliklerin oyun temelli olmasını ve fiziksel koşulların ilkokula geçişi kolaylaştıracak şekilde düzenlenmesi gerektiğini belirtmektedirler. İlkokula geçiş süreci, çocuk için farklı ve yeni deneyimler içermektedir. Çocuk bu süreçte okul öncesi eğitimden farklı olarak planlı ve programlı eğitim etkinliklerine katılmakta, yeni ortamın kendine özgü kuralları, yaşamsal deneyimleri ve sosyal çevresi içerisine girmektedir. Çocuğun bu ortama uyum sağlayabilmesi için belli bir hazır bulunuşluğa sahip olması gerekmektedir (Erkan, 2011). Bu bağlamda sınıf öğretmenlerinin görüşleri incelendiğinde, beklentilerin gerçekçi düzeyde olduğu görülmektedir. Mangione ve Speth (1998) araştırmalarında birinci sınıfa başlayan çocukların; tanımadıkları insanların, kuralların ve kalabalığın olduğu bir ortama girdiklerinde sorunlar yaşadığını belirlemişlerdir. Çocuğun okula başladığı ilk zaman dilimleri kurallara uyma, sosyal çevre ile ilişki kurma ve duygu ve davranışlarını kontrol

etmede kritik bir öneme sahiptir. Çocuklar geçmiş sosyal-duygusal yaşantıları ve okul öncesi deneyimlerine göre ilkokul sürecinde başarılı veya başarısız olabilmektedirler (Bilgili, 2007). Çalışmanın sonuçları incelendiğinde sınıf öğretmenlerinin beklentileri gerçekleştiği durumda okul öncesi dönem çocuklarının ilkokula geçiş sürecinin daha olumlu olacağı söylenebilir.

Araştırmanın bir başka bulgusu ise sınıf öğretmenlerinin okul öncesi eğitimde temel bilgi ve beceriler konusundaki kazanımlara yönelik beklentileridir. Sınıf öğretmenleri çocukların manipülatif becerileri ve sosyal beceri kazanımlarının da okul öncesi eğitimde verilmesi gerektiğini belirtmişlerdir. Aynı zamanda öğretmenler ilkokula hazırlık sürecinde okul öncesi öğretmenleri ve ailelerin işbirliği yapılması gerektiğini vurgulamışlardır. Temel bilgi ve becerilerin geliştirilmesinde müzikten, ses öğretiminden yararlanılması gerektiği, yazı öğretimine ver verilmemesi gerektiği, düşünme ve dinleme becerilerinin kazandırılmasının gerektiği ise başka bir görüş olarak belirtilmiştir. Literatürde okula hazır olma üç farklı boyutta ele alınmaktadır. Öncelikle çocuğun sosyal-duygusal, psikomotor, bilişsel ve dil becerilerinin gelişmesi, çocuğun kavrama ve genel bilgi konusunda yeterli düzeye ulaşması gerekmektedir. İkinci boyutta ise farklı çevrelerden gelen çocukların ihtiyaçlarının karşılanabilmesi için okulun çocuklar için hazır olmasıdır. Bu noktada ise okul öncesi eğitim programları ile ilkokul programı arasındaki sürekliliğin sağlanması, çocuk merkezli eğitim süreci ve bunları karşılayabilecek uygun bir çevre oluşturmak okuldan beklenen özellikler içerisinde yer almaktadır. Okula hazır oluşun üçüncü boyutu ise, aile ve toplumun çocuğun okula hazırlanmasında sağladığı katkılardır (aktaran Dinç, 2012). Bu üç boyut ile sınıf öğretmenlerinin görüşleri karşılaştırıldığında, beklentilerin gerçekleşmesi durumunda okul öncesi çocuklarının ilkokula geçişlerinin daha sağlıklı olacağı görülmektedir. Jewett ve arkadaşları (1998) tarafından yapılan çalışmada ise sınıf öğretmenlerinin görüşüne paralel olarak aile, öğretmen ve öğrenci arasında işbirliğini sağlanmasının okula uyuma önemli katkılar sağladığı sonucuna ulaşılmıştır.

Çalışmada sınıf öğretmenleri, okul öncesi eğitimden çocukların özbakım becerilerine yönelik beklenti içerisinde olduklarını belirtmişlerdir. Sınıf öğretmenleri çocukların ilkokula başladıklarında tuvalet eğitimini tamamlamış olmaları gerektiğini, sınıf, okul ve çevre temizliği, kişisel öz bakımı, kendine yetebilme (yemek yeme, giyinme, ilikleme) becerilerini kazanmış olmaları gerektiğini belirtmişlerdir. İlkokula başlama süreci bedensel, zihinsel ve sosyal açıdan hazır olmayı gerektirmektedir. Toplum içerisinde yemek yemesini, uyumasını, beden temizliğini nasıl yapması gerektiğini öğrenen bir çocuk, birçok engeli aşmış durumdadır (Ziyalar, 1991). Okul öncesi eğitim alan çocuklar almayan yaşlıtlarına göre yemeğini kendi başına yeme, tuvalete kendi başına gitme gibi özbakım becerileri açısından daha başarılıdır (Özgenel,1992). Kanada, Amerika ve İngiltere’de okula hazırlanış süreci konusunda yapılan araştırmalarda okula hazırlığın sadece okuma, sayı ve harf yazma becerilerine bağlı olmadığını, fiziksel, sağlık, dil ve sosyal uyumun da önemli olduğu belirtilmiştir (School Readiness, 2003).

Sınıf öğretmenlerinin okuma yazma etkinliklerinden beklentileri ise okul öncesi eğitimde ince motor becerilerini geliştirilmesi ve harf öğretimi yapılmaması konusunda görüş birliğinde oldukları görülmektedir. Yazıya geçişi kolaylaştırmak amacıyla çizgi

çalışmalarının yapılması, dikkat süresini artırıcı çalışmalar yapılması, sayı sayma ve rakamların öğretilmesi, çocukların kelime dağarcıklarının geliştirilmesini istedikleri görülmektedir. Wendon, Freese ve Wendon, 2003; Moloney, 2011; Mc Gettigan ve Gray, 2012 araştırmalarında okul öncesi dönemde çocukların temel düzeyde rakam ve harf bilgilerini öğrenmelerinin ve bu yönde çalışmaların yapılmasının, okula hazır bulunuşluk üzerinde önemli etkileri olduğunu belirtmişlerdir.

Okul öncesi eğitim döneminde öğretmenlerin değerler eğitimi uygulamalarındaki önemi göz ardı edilemez. Bu dönemde öğretmen, değerleri çocuklara öncelikle davranışlarıyla kazandırmaktadır. Bu nedenle öğretmenin değer sahibi ve erdemli birey olması ve bu değerleri çocuklara nasıl öğreteceği konusunda bilgi ve beceri sahibi olması gerekmektedir. Farklı yöntem ve teknikler kullanan öğretmen çocuklara sorumluluk vermekte, problem çözme becerilerini geliştirmekte ve bütüncül gelişim alanlarının gelişmesine katkı sağlamaktadır. Değerler eğitimi, çocukların kendilerine ve topluma yararlı olacak temel değerleri bilişsel, psikolojik ve sosyal gelişimlerinin gereğine uygun olarak edinmelerini amaçlamaktadır (Pekdoğan ve Korkmaz, 2017). Bu bağlamda sınıf öğretmenleri de okul öncesi eğitimde değerler eğitiminin önemli olduğunu ve çocukların değerler eğitimi kapsamında saygı, empati, görgü kuralları, dürüstlük ve sabırlı olma, paylaşma ve yardımlaşma becerilerini davranış olarak kazanmalarını ve bu süreçte geri dönütler, okul-aile işbirliği ve rehberlik hizmetlerinin gerekli olduğunu belirtmişlerdir. Çocuklara evlerinde anne-babalar tarafından okuldaki okula hazırlık becerilerinin paraleline çalışmaların yapılması, ilkokula hazırlıkta önemli katkılar sağlamaktadır (Erkan, 2011). Margetts (2002), tarafından yapılan çalışmada, okul-aile işbirliği ve öğretmenlerin çocuklara verdikleri değerlerin ve anlaşılma hissinin, çocukların ilkokuldaki başarıları üzerinde önemli etkileri olduğu ortaya konulmuştur. İlgili literatür ve araştırma bulguları sınıf öğretmenlerinin görüşlerini destekler niteliktedir.

Çalışmanın bulguları doğrultusunda öneriler şu şekilde sıralanabilir; Okula hazır olma konusunda aile-okul işbirliği artırılmalıdır. Ailenin ve okulun okula hazırlık konusundaki ihtiyaçları belirlenmeli, okullarda uygulanacak eğitim programları bu yönde düzenlenmelidir. Değerler eğitimi uygulamalarına yönelik okul öncesi ve sınıf öğretmenlerine yönelik hizmet içi eğitimler düzenlenmelidir. Sınıf öğretmenleri ve okul öncesi öğretmenleri işbirliği içerisinde olmalı, eksiklikler ve nelerin yapılacağı tespit edilmeli ve uygulanacak eğitim programları birlikte hazırlanmalıdır.

Kaynaklar

- Akçay, İ. (2006). *Farklı ülkelerde okul öncesi öğrencilerine yönelik çevre eğitimi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Uludağ Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bursa.
- Bilgili, F. (2007). *İlköğretim 1. sınıfa yeni başlayan öğrencilere uygulanan eğitim -öğretime hazırlık çalışmalarının öğrenci, öğretmen ve veli görüşlerine göre değerlendirilmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Çukurova Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana.
- Cinkılıç, H. (2009). *Okul öncesi eğitimin ilköğretim 1. sınıf öğrencilerinin okul olgunluğuna etkisinin incelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.

- Cramer J.E. ve Browne G.S. (1974). *Çağdaş Eğitim* (F. Oğuzkan, Çev.). İstanbul: MEB Yayınları.
- Creswell, J.W. (2007). *Qualitative inquiry and research design: Choosing among and approaches* (2nd ed.). Thousand Oaks, CA: Sage.
- Dereli, E. (2011). Okulöncesi öğretmenleri ile ilköğretim birinci sınıf öğretmenlerinin ilköğretime hazırlık süreci ile ilgili görüşlerinin karşılaştırılarak incelenmesi. *Journal of Qafqaz University : An International Journal Philology and Pedagogy*, 32, 114-124.
- Dinç, B. (2013). İlköğretime hazırlık ve ilköğretim programları. Fatma Alisinanoğlu, (Ed.), *Okul öncesi eğitimden ilköğretime geçiş ve okul olgunluğu içinde* (s. 90-114). Ankara: Pegem Akademi.
- Ekiz, D.(2003). *Eğitimde araştırma yöntem ve metotlarına giriş*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Erkan, S. (2011). Farklı sosyoekonomik düzeydeki ilköğretim birinci sınıf öğrencilerinin okula hazır bulunuşluklarının incelenmesi. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 40, 186-197.
- Ferah, A. (2001). *Her yönüyle Türkçe ilk okuma-yazma*. İstanbul: MEB Yayınevi.
- Fraenkel, J. R. ve Wallen, N. E. (2006). *How to design and evaluate research in education*. New York: McGraw-Hill International Edition. .
- Gültekin Akduman, G. (2010). Okul öncesi eğitimin tanımı ve önemi. Gülden Uyanık Balat (Ed.) *Okul öncesi eğitime giriş içinde* (pp.2-14). Ankara: Pegem Akademi.
- Haktanır, G. (2008). *Okul öncesi eğitime giriş*. Ankara: Anı Yayınları.
- Jewett, J., Tertell, L., King-Taylor, M., Parker, D., Tertell, L. ve Orr, M (1998). Four early childhood teachers reflect on helping children with special needs make the transition to kindergarten. *Elementary School Journal*, 98(4), 234-278.
- Kandır, A., Tezel Şahin, F., Dilmaç, B. ve Yazıcı, E. (2010). İlköğretime geçiş sürecinde okuma yazmaya hazırlık çalışmaları. 9. Sınıf Öğretmenliği Eğitimi Sempozyumunda sunulmuş bildiri, Fırat Üniversitesi, Elazığ.
- Koçyiğit, S. (2009). *İlköğretim birinci sınıf öğretmenlerinin ve ebeveynlerin görüşleri ışığında okula hazır bulunuşluk olgusu ve okul öncesi eğitime ilişkin sonuçları*. Yayımlanmamış doktora tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Kuru Turaşlı, N. (2012). Okul öncesi eğitimin tanımı, kapsamı ve önemi. In. G. Haktanır (Ed.). *Okul öncesi eğitime giriş içinde* (s.1-23). Ankara: Anı Yayıncılık.
- LoCasale-Crouch, J., Mashburn, A. J., Downer, J. T., ve Pianta, R. C. (2008). Pre-kindergarten teachers' use of transition practices and children's adjustment to kindergarten. *Early Childhood Research Quarterly*, 23, 124-139.
- Mangione, P.L. ve Speth, T. (1998). The transition to elementary school: a framework for creating early childhood continuity through home, school and community partnerships. Northwest Regional Educational Laboratory. *Elementary School Journal*, 98(4), 381-394.
- Margetts, K. (2002). Summary of paper presented at the conference university of Queensland, The University of Melbourne. *Department of Learning and Educational Development*, 98(5), 321-356.
- McGettigan, I.L. ve Gray, C. (2012). Perspectives on school readiness in rural Ireland: the experiences of parents and children. *International Journal of Early Years Education*, 20, (1), 15-29.
- Miles, MB. ve Huberman, AM. (1994). *Qualitative data analysis* (2nd edition). Thousand Oaks, CA: Sage Publications

- Milli Eğitim Bakanlığı (2013). *Okul öncesi eğitim programı*. Ankara: Milli Eğitim
- Moloney, M. (2011). *Locating quality in early childhood care and educational discourse in Ireland: Pre-school and infant classrooms as a crucible of learning and development*. Unpublished PhD thesis, Limerick: University College Limerick
- Özgenel, S (1992). İlkokulun ilk günlerinde çocuk. *Yaşadıkça Eğitim*, 24, 5-9.
- Pekdoğan, S. ve Korkmaz, H.İ. (2017). Okul öncesi eğitime devam eden 5-6 yaş çocuklarına verilen değerler eğitimine ilişkin öğretmen görüşlerinin incelenmesi. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 14 (37), 59-72.
- School Readiness, (2003). NSW Parenting Centre an Initiative of Docs. Mayıs 2017 tarihinde <http://www.health.nsw.gov.au/mentalhealth/publications/Publications/parenting-review.pdf> adresinden erişildi.
- Steen, B. F. (2011). Promoting healthy transitions from preschool to kindergarten. *Young Children*, 1(6), 90-95.
- Şahin, İ. T., Sak, R., ve Tuncer, N. (2013). A comparison of preschool and first grade teachers' views about school readiness. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 13(3), 1708-1713.
- Meisels, S. J. (1998). Assessing Readiness, CIERA Reports. Nisan 2017 tarihinde <http://www.ciera.org/library/reports/inquiry-3/3-002/3-002.pdf> sayfasından erişildi.
- Pehlivan D. (2008). *Okul öncesi eğitim alan ve almayan öğrencilerin ilk okuma yazmaya geçiş sürecinin, öğretmen ve öğrenci görüşleri doğrultusunda değerlendirilmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Çukurova Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Adana.
- Tantekin Erden, F. ve Altun, D. (2010). Sınıf öğretmenlerinin okul öncesi eğitim ve okul öncesinde ilköğretime geçiş süreci hakkındaki düşünceleri. 10. Ulusal Sınıf Öğretmenliği Eğitim Sempozyumunda sunulmuş bildiri, Cumhuriyet Üniversitesi, Sivas.
- Teke, H. (2010). *Ana sınıfı öğretim programının ilköğretim 1. kademe 1. sınıf öğrencilerinin hazırbulunuşluk düzeylerine etkisinin öğretmen görüşlerine göre incelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Konya.
- Wendon, L., Freese, G. ve Wendon, L. (2003). *Letterland teachers' guide*. Leatherhead: Letterland International.
- West, J., Germino-Hausken, E., & Collins, M. (1993). *Readiness for kindergarten: Parent and teacher beliefs*. (ERIC Document Reproduction Service No. ED 363 429).
- Winter, S. M., ve Kelley, M. F. (2008). Forty years of school readiness research. *Childhood Education*, 84(5), 260-266.
- Yapıcı, M. ve Ulu, F. B. (2010). İlköğretim birinci sınıf öğretmenlerinin okul öncesi öğretmenlerinden beklentileri. *Kuramsal Eğitimbilim*, 3 (1) 43-55.
- Yazıcı, Z. (2002). Okul öncesi eğitimin okul olgunluğu üzerine etkisinin incelenmesi. *Milli Eğitim Dergisi*, 155-156.
- Yılmaz, N. (1999). *Anaokulu öğretmenin rehber kitabı*. İstanbul: Yapa.
- Ziyalar, A. (1991). Çocuklarda yedi yaş dönemi. *Yaşadıkça Eğitim*, 17, 5-6.